Robertas ŽUKOVSKIS

TYRINĖJIMAI VILNIUJE, ŽVEJŲ G. RAJONE, 1998 M.

1998 m. vasarą PRI tęsė archeologinius žvalgymus Vilniuje, buvusio Žvejų priemiesčio teritorijoje. Žvalgymai šioje teritorijoje buvo pradėti 1996 m. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 441–443). 1998 m. tyrinėjimai vykdyti teritorijoje į R nuo Sporto rūmų. Kasti šurfai ir perkasos kalvoje priešais „Lietuvos ryto" krepšinio arenos pastatą bei už jo, viršutinėje Neries terasoje. Ištirtas 245 m^2 plotas.

Kalvoje priešais „Lietuvos ryto" krepšinio areną iškasta 10 šurfų. Šurfuose Nr. 4 ir 11, 0,9–1,4 m gylyje, aptikta akmenų grindinių fragmentų, virš jų – kelios šovinių gilzės, smulkių, sunkiai datuojamų keramikos šukių.

Šurfe Nr. 6, 1,2 m gylyje, aptiktas menkas 2 plytų pločio ir 2 plytų eilių storio pamatėlis. Rasta XIX a. carinės Rusijos 10 kapeikų sidabrinė moneta. Pamatas veikiausiai yra XIX–XX a. čia stovėjusio ūkinio pastatėlio liekanos. Kiek labiau į R (šurfas Nr. 9), 1,3–1,4 m gylyje, aptiktas mūrinio pastato rūsio ŠR kampas su šviesłangiu Š sienoje. Pastatas datuotinas XIX–XX a. I puse. Rūsys užverstas stambiomis griuvenomis. Kituose šurfuose (Nr. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10) aptiktas maišytas pilkos žemės, smėlio, žvyro, statybinių atliekų, šiukšlių sluoksnis. Įžemis (smėlis, žvyras) pasiektas 1,8–3 m gylyje. Rasta tik pavienių atsitiktinių XVII a. radinių: taupyklė, puodų šukių. Tyrinėjimai parodė, jog šioje vietoje stovėjo keletas XIX–XX a. datuotinų pastatų su akmenimis grįstu kiemu arba gatvele, nutiesta Š–R kryptimi. Dabartinė kalvelė, sprendžiant iš gausybės statybinių atliekų, susiformavo paskutinių statybų metu.

4 šurfai (Nr. 12–15) buvo iškasti palei krepšinio arenos V ir Š sienas. Aptiktas nuo 0,8–0,9 iki 1,8–1,9 m storio permaišytas pilkos žemės, žvyro ir XX a. statybinių šiukšlių sluoksnis. Po juo – nejudinto smėlio ir žvyro įžemis. Neaptikta jokių, netgi atsitiktinių, archeologinių radinių. Kultūrinis sluoksnis šioje vietoje arba iš viso nesusiformavo, arba buvo nukastas statybų metu.

Didžioji dalis šurfų kasta viršutinėje Neries terasoje, kuri driekiasi į ŠR nuo krepšinio arenos. Šioje maždaug 100×200 m dydžio dykvietėje buvo iškasti 34 šurfai ir perkasos.

8-uose iš jų (Nr. 16, 18, 19, 20, 27, 37, 38, 40) aptiktas tik šiuolaikinis, maždaug 2 m storio smėlio, žvyro, šiukšlių ir statybinių atliekų sluoksnis. Po juo – smėlio ir žvyro įžemis.

10-yje šurfų (Nr. 22, 23, 24, 26, 30, 31, 35, 36, 39, 42), po supiltiniu smėlio, pilkos žemės ir šiukšlių sluoksniu, rasta mūrinių sienų fragmentų. Jų viršus 0,5–1,3 m gylyje. Sienų mūrijimo būdas vienodas: viršuje – briauna mūrytos plytos, po jomis – 3–5 eilės plokščiai dėtų plytų. Plytos 24×11×5,5, 25×12×5, 26,5×13×6,5 cm dydžio, jungtos kalkių skiediniu. Plytų sienos aukštis apie 50 cm, plotis 40–60 cm (vietomis su 0,8–1 m praplatėjimais). Po plytomis – šiek tiek platėjantis (iki 0,9–1 m) pamatas, mūrytas iš stambių (60×40, 25×30, 20×15 cm) plytų nuolaužų. Bendras mūro aukštis 1–1,5 m. Pamatai įkasti į smėlio ir žvyro įžemį. Sienos orientuotos ŠR–PV kryptimi. Prie kai kurių iš jų (Nr. 22, 26, 30, 31, 36) iš P pusės (gylis 0,7–1,2 m) atidengti akmenų grindinių fragmentai su latakais išilgai sienos. Šurfe Nr. 22 būta net 2 vienas virš kito klotų grindinių. Šurfuose Nr. 28, 39 prie sienų aptikta plytų grindinių fragmentų.

Tai, kad visos sienos orientuotos viena kryptimi ir neaptikta jokių pertvarinių sienų fragmentų, leidžia manyti, jog čia stovėjo dideli, ilgi pastatai arba gynybiniai įrenginiai. Tai galėjo būti kareivinės, sandėliai, ūkinės paskirties pastatai su akmenimis grįstu kiemu. Apie tikslesnę jų paskirtį sunku spręsti, kadangi neaptikta beveik jokių radinių, išskyrus keletą labai smulkių keramikos šukelių ir šovinių gilzių. Aišku tik, jog tai nebuvo gyvenamieji namai. Tiksliai datuoti juos sunku, bet pastatai ne senesni kaip XIX a.

Daugelyje šurfų (Nr. 21, 25, 29, 33, 34, 41, 43, 45, 46, 48) aptikti akmenų grindiniai. Gylis nuo 0,5 iki 1,3–1,9 m. Tarp akmenų matyti degėsių ir anglių pėdsakų. Archeologiškai vertingų radinių nei virš grindinių, nei po jais neaptikta. Grindiniai yra vienalaikiai su minėtais pastatais.

Šurfuose Nr. 44 ir Nr. 51, vos 15–20 cm gylyje, aptiktos 3 plytų kolonos (60×60 cm skersmens, 3–5 plytų eilių aukščio). Šalia jų po vieną 20×17 cm skersmens tašytą apdegusį kuolą. Kolonos stovi virš įžemio, kuolai įkasti į jį. Veikiausiai tai buvusios XX a. tvoros, orientuotos Š–P kryptimi, liekanos.

Šurfe Nr. 17, 0,9 m gylyje, aptiktas sunykusio medinio rąstelio (16 cm skersmens) ant plytų pagalvės (25 cm aukščio, 60 cm pločio) fragmentas

bei 16 cm skersmens medinis apdegęs kuolas su išpjova, įkastas į įžemį. Šalia rasta keletas labai smulkių keramikos šukių (XVIII–XIX a.?). 1,9 m gylyje pasiektas smėlio įžemis. Tai galėjo būti nedidelis XVIII–XIX a. ūkinis pastatėlis.

Apatinėje Neries terasoje, išilgai Žvejų g., buvo iškasti 2 šurfai (Nr. 47, 49). Šioje vietoje gausu požeminių komunikacijų. Šurfuose aptiktas tik judintas 0,7–1 m pilkos žemės, žvyro sluoksnis be jokių archeologinių radinių.

Robertas ŽUKOVSKIS

Investigations in Vilnius, in the area of Žvejų street, in 1998

In summer of 1998, archaeological surveys were continued in Vilnius, in the territory of former Žvejų suburb. The area of 245 m^2 was explored. Fragments of brick foundations and stone pavements dating back to the 19th-20th century were found. Former buildings were either outbuildings or barracks. No archaeological layers of the earlier period were found. They either had not formed in this area, or were completely destroyed during the constructions.